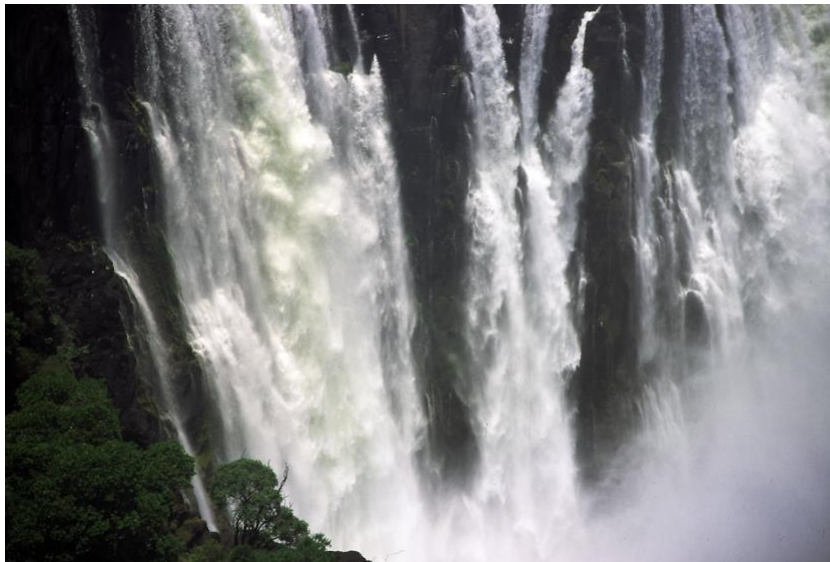

ZIMBABWE

-de elfjes van de Zambezi-

Wilde dagen op een woelige stroom, met kajak, rafting, ferry en kano, tussen opspattend water, een bulderende waterval, vijfdegraad stroomversnellingen, de sereniteit van een meer en de apotheose van een Afrikaanse oase: op de Zambezi, mighty en crazy, tussen croc en hippo, tussen verleiding en avontuur.

Als de goden donderen, is het tijd om weg te gaan. Zo'n anderhalve kilometer heb ik Mosa oa Tunya of de Donderende Rook getrotseerd, een in alle legenden mooier klinkende naam dan dat deze formidabele waterval naar een Britse koningin is genoemd. En Victoria Falls buldert met miljoenen tonnen water die over de afgrond in de diepe kloof gutsen, met miljoenen fijnmazige druppels die zweven, omhoog kringelen en over de vochtige begroeiing van de Zimbabwaanse oever neerdwarrelen

als een wazige sluier. Ik ben doornat, ook onder een regenscherm van gierzwaluwen en trompetneushoornvogels. Wat geeft het, deze waterval is overdonderend dreigend, het is een gewelddadige breuk in de loop van de machtige Zambezi die, al wat ouder, breder en gezapiger op het 2.700 kilometer lange traject naar de oceaan, plots gedwongen wordt om zich neer te storten in de nauwe dijen van moeder natuur, een diepe kloof waarin het water woest en wild en ontembaar mensen verleidt om aan een elastiek naar beneden te vallen of om met een rubberboot haar gevaarlijke versnellingen te trotseren. Vic Falls is een toeristische lokker, maar voor mij is het niet meer dan het begin van een wilde waterreis. Want als die zwarte goden donderen, is het tijd om te vertrekken.

EERSTE INITIATIE

Een ochtendkoffie met een koekje, boven het betoverend zilverwater maakt een scharlaken bol zich los van de stroom. Rietaalscholvers trekken onhoorbaar een V-formatie over de Upper-Zambezi, het begin van de stroom op Zimbabwaans grondgebied. Dit is Afrika's vierde stroom, met bron in Angola,

zes oeverlanden, de monding in Mozambique en vanaf nu niets meer dan wildernis, water en de geheimen van haar oevers. Voor mijn tent kijk ik naar de onophoudelijke geboorte van de Zambezi, die me lange dagen over haar oppervlak zal meenemen naar verre einders.

Rubberen kano's liggen klaar. Aan de overkant gloort Zambia, deze oever is deel van het Zambezi National Park. Dat continent

Afrika wil bevrijding van oorlog, armoede en ziektes, van onderdrukking en genocide, van rebellen, malaria en hongersnood. Maar er is nog een bevrijding, zo genetisch en eeuwenoud als de zwarte mens, die als een nomade door het landschap struint: altijd en overal onderweg, tussen dorpen en waterputten, tussen wilde dieren en migraties van gnoes en zebra's. Die vrijheid om te zwerven is voor de blanke mens een verloren verlangen: het mag niet meer, het kan niet meer, het is een voorbijganger, de wildernis is getemd. Waarom denk ik dit terwijl m'n peddel de kalme Zambezi klieft? Omdat voor me, op die machtige, brede, nu eens trage en dan weer wilde stroom die vrijheid lokt. Ik kan haar zien aan de einder, waar water en weidse hemel elkaar raken. Daar liggen de leegte, land met enkel natuurwetten, wildernis waar niemand vragen stelt, eilanden waar ik kan wandelen, eten en slapen op een meerdaagse tocht die, een beetje dan toch, het woord wild opnieuw wil uitvinden. Zo glijdt de kano naar zee, slechts nu en dan onderbroken door een vriendelijke, gezapige stroomversnelling. Alle oefening baart peddelkunst, die straks broodnodig zal zijn. Een krokodil glijdt in het water. Langs de oever baden olifanten, in de hemel cirkelen gieren, een malachietijsvogel schiet over het water, sfeer en landschap zijn vredig. Alle begin op de stroom is traag.

UITGESTELDE WATERDOOP

Wild is wild is wild: een aardse drievuldigheid van beesten, ongerepte natuur en avontuur. Dieren in het wild die overal kunnen opduiken, de afgelegen bedding van de stroom en trektochten in woeste omstandigheden. De Zambezi nodigt uit voor een rafting van twee en een halve dag, door de honderd kilometer lange kloof die de grens tussen Zimbabwe en Zambia vormt. Natuurlijk pocht Vic Falls met benjijumpen, een kabelbaan over het ravijn, wandelingen met leeuwen of een tocht op de rug van een stomweg getemde olifant, maar dus ook met een (naast de Colorado) wereldwijd vermaarde rafting, die is bezaaid met hallucinante rapids of stroomversnellingen. Tot niveau vijf, want zes is zelfmoord of enkel weggelegd voor professionals. Ze dragen een nummer en een naam, soms poëtisch maar ook dreigend en altijd met een hoog testosterongehalte: Devil's Toilet Boil, Commercial Suicide, The Terminator of Judgement Day. Uitnodigend of angstaanjagend? Beide dus, maar ik heb mijn dochter beloofd geen domme risico's te nemen. Dus laat ik de goden donderen en terwijl een benjispringer vanaf de brug naar benden tuimelt, laat ik mijn gezellen, zes jonge wolven, bij de eerste rapid vertrekken voor een tocht van 25 kilometer met 21 stroomversnellingen.

Al in de eerste gulp gaan twee man overboord, de rest vertellen ze me vanavond wel. Ik blijf achter met m'n even oude vos Dan. Met Elliot, een Tonga die na twintig jaar de "river upside down" kent, rijd ik met de jeep naar onze eerste slaappleaats: afgelegen dorpen met kralen en bruinversierde ronde hutten, zwaaiende kinderen in schooluniform, grijpgrage baobabs en een steile afdaling naar de oever van de Zambezi. Als mijn reisgenoten in de late namiddag toekomen, uitgeput maar opgewonden, lees ik in hun ogen straffe verhalen, giert de adrenaline door hun lijf, tellen ze blauwe plekken en begrijp ik dat mijn maat en ik risicovolle rapids hebben gemist. Bij het kampvuur, met veel whisky's en gin-tonics, herhaalt de rafting zich een tweede keer, zeker als bij de 'largest rapid No. 18, Oblivion, Grade 5' iedereen, stuurman Kazi inclus, overboord is gegaan. Morgen vervoegen we de groep, in weerwil van het thuisfront. Morgen zitten we met acht in de raft. Op hoop van overleven.

SCHONE ELFJES

Na een avond vol vuur, muziek en sterren wacht opnieuw het water, krachtig, gutschend, vol stromingen, tegenstromingen en draaikolken. Kazi beveelt de twee oude vossen vooraan plaats te nemen. Rapid 23 of de Morning Shower is onze waterdoop: ik word opgetild als een pluim, plof neer in de boot, krijg golven over me heen maar blijf aan boord. In een paar seconden voel ik me geschoold: soepele zit, meedeinen met boot en water, niet verkrampen en vooral de kracht van de stroom met genoeg ondergaan. Iedere rapid is uitdaging, verleiding, risico, ook gevaar, adrenaline en opluchting, solidair de roeispanen tegen elkaar slaan en uitkijken naar the next big thing. Kazi geeft orders: links achteruit, hard paddling, stop, volle kracht vooruit. Het landschap sluit ons in tussen de wanden van de kloof, tussen de zwartbasalten rotsen waarop koppeltjes rotsvorkstaartplevieren ons gadeslaan zoals indianen een troep kolonisten in een canyon bespieden. Met hun rode snavel, zwart kopje en witte kraag zijn de vogels, sierlijk in hun fladdervlucht, de elfjes van de Zambezi, onze beschermfeeën in adrenalinerijke tijden. Open Season is een vijfdegraad rapid, nog wilder is Highway to hell: als je daarin tuimelt, kom je er niet levend uit, lacht Kazi en loodst ons, Stairway to heaven, door een hels, kolkend en brullend inferno van wit, woest en duivels water. Opnieuw klepperen de roeispanen tegen elkaar, teamspirit heet dat. Rafting is een sport van solidariteit, ook al ben je op de meest bange momenten helemaal alleen. Chimamba wringt zich door basaltkolven, dan wacht nog één verschrikkelijke passage: Upper Mowemba! “Level five, close to six”, orakelt Kazi lankmoedig, alsof we getrainde rafters zijn. Het wordt een helletocht van twintig seconden: spiegelglad schuift het water naar beneden en versnelt, het kleurt zilver en begint te borrelen, te bruisen, te ratelen en te brullen, het water slokt ons op, we kantelen net niet, mijden de ergste kolk, mijn roeigenoot naast me zweeft door de lucht, we verdwijnen in een hongerige mond van de stroom die slokt, zuigt en ons zes meter lager weer uitspuwt. De rafting is voorbij. ’s Avonds bij het kampvuur zingen we opnieuw meerstemmig:

“Mpamanyala mpamanyala”, zet Kufi in en we echoën “Yinja ho”, een tweezang met veel improvisaties: “the mighty Zambezi is crazy... Yinja ho... we survived the mighty Zambezi!” De beruchtste rafting op aarde ligt achter me, ik denk graag terug aan mijn beschermende elfjes.

VERDIENDE RUST

Plots is de einder niets dan een weidse waterlijn: de stroom verliest kracht en wordt een stil, vredig en oneindig meer. Het regenseizoen is met donders en bliksems begonnen, boven Lake Kariba hangt een spreij van grijze wolken. De overtocht van het meer dan tweehonderd kilometer lange artificiële meer zal 22 uur duren. Verre en dichte oevers, zeearenden in de bomen, olifanten, vissersdorpen van de Tonga op overgebleven eilanden sinds de Zambezi is verdronken in een meer dat is gevormd door de bouw van de Kariba-dam. Hydrokracht, waterreservoir, nationaal park van Matusadona met z'n dode bomen in een maanlandschap, maar ook het verloren land van de Tonga, die hun gronden hebben moeten verlaten voor het wassende water. We slapen op het dek, kijken naar de sterren, een metgezel vist vergeefs op tigerfish. Het

is een overtocht om te herstellen van de rafting, of om ons voor te bereiden op de apotheose van de reis: een vierdaagse kanotocht over de eenzame stroom.

EEN PRACHTIGE WATERTUIN

Eindelijk vaart de kano naar zee, op het open water langs de oever van het befaamde Mana Pools NP, wat in het Shona zoveel betekent als de vier poelen. De eerste dag staat er tegenwind: goed voor een aftakelende torso, maar het genot van dier en landschap gaat wat verloren in het urenlange hard labeur. Ik snak naar rustpauzes. Maar als de wind gaat liggen, is de Zambezi volmaakt. Een greep uit onvolprezen beelden! Een volgevreten leeuw luert bij het karkas van een koedoe. Een koppel zeearenden vliegt mahoniebruin van kruin naar kruin. Een zadelbekooievaar brandt in vurige kleuren. En de karmijnrode bijeneters, met hun nesten in de zandoevers, steken in hun kleurenpracht de elfjes van de Zambezi naar de kroon. En opgepast voor de koppels ogen, die als duikbootperiscopen de indringers gadeslaan: in hun territoriumdrift zijn hippo's de gevaarlijkste tegenstanders van onze blauwe kano's. We

peddelen er voorzichtig omheen, al duikt nu en dan een boos nijlpaard vervaarlijk op uit het gladde wateroppervlak. Nog meer schoons, echter dan het cliché: grazende olifanten die met hun oren dreigen als we te dicht bij de oever komen. Olifanten in hun paradijs. En tenslotte is er, in de kosmos van de wilde stroom met haar bosranden en paarse bergen, het dilemma tussen op- en ondergang van de zon. Op onooglijke eilandjes zetten we onze tenten op, al slaapt iedereen buiten rond het kampvuur. We koken een maaltijd en drinken gin-tonic, terwijl een horde buffels ons van op minder dan honderd meter verbijsterd aanstaart en nijlpaarden aan land komen voor hun nachtelijke graastocht. De zonsondergang is vlammend rood en majesteitelijk, de avond vredig, de nacht vol geluiden van hyena's en leeuwen, het duister beloftevol. En ja, de zonsopgang is alweer even schoon, rozig en veelbelovend. Inpakken en wegwezen, voor nog een dagje peddelen op de wilde, machtige, formidabele en een beetje gekke Zambezi.

Verschenen in x ?